

”לְבַנְיָנָה שֶׁל הַלְבָּה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
הלכות קידוש – קידוש במקום סעודה

ולא טעם דבר⁶ והלך לביתו צריך לקדש מחדש בביתו כיוון שלא יצא ידי חובת קידוש. בנושא זה ישנם פרטים וחילוקים רבים ואין כאן המקום להאריך.

זמן- לכתחילה יש להסמיך את הסעודה לקידוש עד כמה שניתן⁷. לכן אם רואים שעדיין הסלטים לא מוכנים/ לא כל האורחים הגיעו (ורוצים להמתין להם לברכת המוציא)/ ישנם עיכובים שונים- יש להמתין עם הקידוש עד לסמוך לזמן הסעודה ורק אז לקדש. גם בנוגע לשיעור הזמן בו מיקרי הפסקה גדולה שבה צריכים לחזור ולקדש ישנם פרטים וחילוקים רבים ואין כאן המקום להאריך.

במקום סעודה - "וקראת לשבת עונג" למדנו שבמקום ה'קריאה' (הקידוש) גם צריך להיות ה'עונג' (הסעודה). בימינו נפוץ מאוד מנהג הקידוש בבתי הכנסת. בקידושים אלו לרוב לא נוטלים ידיים אלא אוכלים צ'ולנט, קוגל ושאר מאכלים. האם גם אכילת מאכלים אלו נקראת סעודה ויוצאים בהם ידי חובת קידוש במקום סעודה?

להלכה, הטוב ביותר הוא לאכול פת אחרי הקידוש, וכן נהג הגר"א אף בקידוש היום⁸.

בזמן אלול עסקנו בדיני קידוש. הפעם נחתום את דיני הקידוש בנושא מרכזי מאוד- קידוש במקום סעודה.

הגמרא בפסחים¹ כותבת בשם שמואל ש'אין קידוש אלא במקום סעודה', ומסביר רש"י² "ואם קידש ולא סעד- לא יצא ידי קידוש". מדברי הגמרא אנו למדים שישנה חובה להסמיך את הקידוש על היין לסעודה ואם לא עושים זאת לא יוצאים ידי חובת קידוש, וכך נפסק להלכה³. הרשב"ם⁴ דורש זאת מן הפסוק "וקראת לשבת עונג"⁵- במקום שאתה קורא לשבת (היינו קידוש) שם יהיה העונג (הסעודה).

כדי לקיים מצווה זו כהלכתה יש להתבונן בשלושה נושאים: **מקום, זמן ומהי סעודה?**

מקום- כדי שהקידוש יהיה במקום הסעודה יש לאכול במקום שבו קידש. אף אם נמצא בריחוק מאותו המקום אך עדיין נמצא תחת קורת גג אחת וגם רואה את המקום שבו קידש- מיקרי שסעד במקום הקידוש. אולם אם יצא החוצה והלך למקום אחר לא מיקרי שקיים מצוות קידוש במקום סעודה וממילא לא יצא ידי חובת קידוש וצריך לחזור ולקדש. לכן, אם שמע קידוש בבית הכנסת

⁶ מהדברים בהם יוצאים ידי חובת קידוש במקום סעודה, כמפורט להלן.

⁷ רמ"א, סימן רעג, סעיף ג.

⁸ ביאור הלכה, סימן רעג, סעיף ה, ד"ה 'כתבו הגאונים'. לכן כדאי להדר (בקידוש היום) לקדש שוב על יין בסמוך לסעודה אף במקרה שקודם לכן יצא ידי חובת קידוש במקום סעודה על ידי אכילת מיני תרגימה.

¹ דף קא, עמוד א.

² שם.

³ שלחן ערוך, סימן רעג, סעיף ג.

⁴ פסחים, דף קא, עמוד א, ד"ה 'אף ידי קידוש לא יצאו'.

⁵ ישעיהו, פרק נח, פסוק ג.

לבניינה של הלכה

לסיכום, היום עסקנו באחד הנושאים המצויים ביותר בדיני קידוש. ראינו שיש לסעוד דווקא במקום הקידוש, למדנו שיש להסמיך את הסעודה לקידוש ולא לעשות ביניהם הפסקה גדולה והסברנו מה נחשב כסעודה.

אולם כתבו הפוסקים שגם אם אוכל כזית ממאכל העשוי מחמשת מיני דגן גם מיקרי סעודה לעניין זה של קידוש במקום סעודה, אך אכילה משאר מאכלים לא מיקרי במקום סעודה.⁹

לכן, כשנמצא בקידוש יש לוודא שאכל לפחות כזית ממאכל העשוי מחמשת מיני דגן (עוגה/ קוגל ירושלמי מאטריות וכדו') ובוה יצא ידי חובת קידוש במקום סעודה. אם אכל משאר מאכלים ולא מלחם או מחמשת מיני דגן לא יצא ידי חובת קידוש ועליו לקדש שוב בביתו.

האם שתיית רביעית יין נחשבת כ'סעודה' לעניין זה?

השלחן ערוך כתב "ודווקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פירות לא" ומשמע שאף שתיית יין מוגדרת כסעודה לעניין זה. מאידך, רבי עקיבא איגר הוכיח שיש ראשונים הסוברים שבשתיית יין אינו יוצא ידי חובת קידוש במקום סעודה. כיצד יש לנהוג? בשיעורים הקודמים למדנו שקידוש הלילה הוא מדאורייתא ואילו קידוש היום הוא מדרבנן. כתוצאה מכך ניתן לומר שבקידוש הלילה כדאי להחמיר ולא לצאת ידי חובת קידוש במקום סעודה בשתיית רביעית יין (ספק דאורייתא - לחומרא), ואילו בקידוש היום שהוא מדרבנן ניתן לסמוך על הדעות המקילות וסוברות שרביעית יין הוי מקום סעודה¹⁰. לכתחילה יש לשתות כמות של מלא לוגמיו (לצאת ידי חובת הקידוש) ועוד רביעית (לקיים קידוש במקום סעודה)¹¹.

⁹ שלחן ערוך, שם, ולשונו "אבל אכל פירות לא".

ועיין במשנה ברורה סעיף קטן כה.
¹⁰ עיין שער הציון, שם, סעיף קטן כט.

¹¹ משנה ברורה, שם, סעיף קטן כז.

